

Editoriál

Táto čítanka prináša básne, od ktorých vzniku uplynulo sedemdesiat až sto rokov. Mnohé ostali len v rukopisoch a sprístupňujú sa po prvý raz, mnohé boli roztratené v periodikách a vychádzajú po prvýkrát knižne, mnohé z nich upadli do zabudnutia rovnako ako ich autorky. Má ich publikovanie dnes zmysel? Zverejniť ich považujem za veľmi dôležité, lebo vďaka nim sa odhalia skryté zápletky dejín poézie a literárnej kultúry, a to v zdanlivo čitateľsky dostupnom a preskúmanom umení 20. storočia. Predkladané verše prinášajú rozmanité zážitky z čítania, ako aj podnety pre prehodnocovanie literárnohistorických akcentov. Dopĺňajú našu predstavu o podobách a premenách vtedajšej poézie bez ohľadu na to, do akej miery sa vo svojej dobe viditeľne zapájali do básnických aktivít. Podstatné však je, že básne dostávajú príležitosť, aby ich hodnotu preverila čitateľská verejnosť.

Do čítanky *Potopené duše* sú sústredené autorky späté s niekoľkými typmi edičných osudov:

1) Poetky, ktorým nevyšla ich vlastná zbierka poézie: Ludmila Groeblová, Šára Buganová, Zora Jesenská, Viola Štepanovičová, Hana Záhorská. Osobitným prípadom je Henny Fiebigová – roku 2002 jej síce vyšla zbierka, no zahrnula iba neskoré básne. Viac než šesť desaťročí však bola autorkou bez básnickej knihy.

2) Poetky, ktorým vyšla kniha, ale z rôznych dôvodov, väčšinou politických, boli vymazané z prezentácie slovenskej poézie, pretože vydanie *Slovníka slovenskej literatúry* (1979) s heslami o nich bolo zastavené a od začiatku 50. rokov už knižne nepublikovali: Elena Kamenická, Sláva Manicová a Bela Dunajská.

3) Poetky, ktorých verše síce vyšli knižne, ale až dodatočne, v edičnej retrospektíve, nie priamo v dobe, keď vznikli: Viera Szathmáry-Vlčková a Viera Markovičová-Zátarecká, alebo zbierkami prezentovali ďalšiu, už inú fázu svojej tvorby: Nora Preusová.

Čítanka je komponovaná na spôsob albumu so sledom portrétov, ktorými sa predstavujú jednotlivé autorky. Do literárno-historického kontextu ich umiestňuje a vzájomne prepája úvodná štúdia, sprevádzaná všeobecnými edičnými poznámkami ku knihe a registrom zamýšľaných, no neuskutočnených básnických zbierok, ktoré nikdy nevyšli a ostali v rukopisoch.

Každá z poetiek je zastúpená medailónom so životopisom a prierezom tvorby. Básne dopĺňajú fragmenty esejí, listov, úvah či spomienok. Portrétu časť o autorke vždy uzatvára edičná poznámka, v ktorej osvetľujem kľúč výberu a usporiadania veršov a sumarizujem vysvetlivky k niektorým výrazom, kultúrnym osobnostiam a postavám.

Ako sa ukazuje v medailónoch, autorky vystupovali počas svojho života pod viacerými menami. Pritom nešlo len o rodné meno a jeho konvenčnú zmenu po vydaji, ale aj o literárne pseudonymy. Viaceré z poetiek sa samy vyjadrili, ktoré meno chcú používať pre literárnu históriu či publikovanie, pri ďalších som sa musela rozhodnúť na základe toho, pod akým menom uverejnili väčšinu veršov uvedených v tejto čítanke. Často aj voľba mena umožňuje lepšie porozumieť ich autorskému gestu a individuálnemu štýlu.

Kniha ponúka viaceré možnosti, ako ju čítať: cez básne ako také, cez príbehy poetiek a cez ich edičné osudy.

Andrea Bokníková